

3

สภาพการณ์และแนวทางการพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดย ชุมชน กรณีศึกษากองบ้านคลองเป็ง หมู่ที่ 2 ตำบลบางนางลี่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

Conditions And Guidelineds For Community Based Tourism Development
A Case Study Of Ban Khlong Peng Moo 2 Bang Nang Li Subdistict
Amphawa District Samut Songkhram Province

อัจฉรีย์ มานะกิจ และ พิทักษ์ ศิริวงศ์
Atcharee Manakij and Phitak Siriwong

สภาพการณ์และแนวทางการพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาบ้านคลองเป็ง หมู่ที่ 2 ตำบลบางนางลี่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

Conditions And Guidelineds For Community Based Tourism Development
A Case Study Of Ban Khlong Peng Moo 2 Bang Nang Li Subdistict
Amphawa District Samut Songkhram Province

อัจฉรีย์ มานะกิจ¹ และ พิทักษ์ ศิริวงศ์²

Atcharee Manakij and Phitak Siriwong

¹กรมการพัฒนาชุมชน ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติฯ อาคารรัฐประศาสนภักดี (อาคาร B) ชั้น 5 ถนนแจ้งวัฒนะ หลักสี่
กรุงเทพฯ 10210, ประเทศไทย. E-mail : atcharee_noon@hotmail.com

Department of Community Development Chalerm Phrakiat Government Center Rathaprasitphakdi
Building (Building B) Floor 5 Chaeng Watthana Road Lak Si Bangkok 10210, Thailand.

E-mail : atcharee_noon@hotmail.com

²คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร เลขที่ 1 หมู่ 3 ตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี 76120,
ประเทศไทย. E-mail : santidhorn@gmail.com

Faculty of Management Science Silpakorn University No. 1 Village No. 3 Sam Phraya Subdistrict
Cha-Am District Phetchaburi Province 76120, Thailand. E-mail : santidhorn@gmail.com

Received : August 26, 2019 Revised : February 27, 2020 Accepted : February 28, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพการณ์และแนวทางการพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านคลองเป็ง หมู่ที่ 2 ตำบลบางนางลี่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากกลุ่มผู้นำชุมชนที่เป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนชุมชนของหมู่บ้าน จำนวน 10 คน ด้วยวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือในการวิจัย คือ ตัวผู้วิจัย แนวคำถามสำหรับการสนทนา เครื่องบันทึกเสียงและกล้องถ่ายรูป ผลการวิจัยพบว่า บ้านคลองเป็ง หมู่ที่ 2 ตำบลบางนางลี่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นหมู่บ้านที่มีความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมีผู้นำชุมชนและกลุ่มองค์กร ที่มีความเข้มแข็งคนในชุมชนมีความรักความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีทุนทางสังคมที่ดี มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีโครงสร้างพื้นฐาน ถนน และป้ายบอกทาง ที่มีความชัดเจน สะดวกในการเดินทาง และอยู่ไม่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยวหลัก คนในชุมชนมีโอกาเข้าถึงแหล่งทุนในการประกอบอาชีพ พร้อมรับในการพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถดำเนินการ ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมสร้าง โดยคนในชุมชน สำหรับแนวทางการพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น มีทั้งสิ้น 6 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาความพร้อมและความเป็นไปได้ของชุมชนร่วมกับคนในชุมชน 2) การสร้างทีมงานและเครือข่ายการพัฒนา 3) การวางแผนพัฒนาศักยภาพวางรูปแบบการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการทรัพยากร 4) ทดลองดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวพัฒนาและ

ขับเคลื่อนการดำเนินงาน 5) ติดตามและประเมินผล 6) การวางแผนและพัฒนา ซึ่งแนวทางเหล่านี้จะช่วย
นำพาให้คนในชุมชนสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านได้ด้วยตนเอง
คำสำคัญ : สภาพการณ์; แนวทางการพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน

Abstracts

The purpose of this research is to study conditions and guidelines for community based tourism development a case study of baanklongpaeng moo 2 bangnangree subdistrictam phawa Which is a qualitative research using focus group discussions from community leaders Which is the main force in driving the community of the village of 10 people by purposive sampling. The research instrument is the researcher with questions for discussion. Voice recorder and camera The results of the research showed that Ban Khlong Peng, Village No. 2, Bang Nang Li Subdistrict, Amphawa District, Samut Songkhram Province Is a village that is ready to be a tourist attraction by the community There are community leaders and organization groups. That is strong People in the community have love, unity. Help each other Have a good social capital There are many cultures. There is a clear road infrastructure and signage. Convenient to travel And not far from the main tourist spots People in the community have the opportunity to access to funding sources. Ready to receive the development to become a tourist destination by the community.Able to carry out co-operation, co-operation, and co-creation by the people in the community. For the development approach to be a tourist attraction, the community has 6 steps which are 1) Studying the readiness and possibility of the community together with the people in the community 2) Team building and development network 3) Potential development planning Tourism and resource management layout 4) Try out tourism activities Develop and drive operations 5) Monitoring and evaluation 6) Planning and development Which these guidelines Will help bring people in the community to manage the tourism of the village by themselves

Keywords : Conditions; Guideline for community Based Tourism Development

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่นำรายได้หลักเข้าสู่ประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มที่สูงขึ้น จากสถิติ เดือน มกราคม ถึง ธันวาคม ปี พ.ศ. 2561 ที่ผ่านมาพบว่า ประเทศไทยมีรายได้จากผู้เยี่ยมเยือนชาวไทย จำนวน 164.24 ล้านคน ก่อเกิดรายได้ 1,068.20 พันล้านบาท และมีจำนวนคนไทยที่เดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศ โดยมีการท่องเที่ยวจากผู้เยี่ยมเยือนชาวไทยในเมืองท่องเที่ยวหลักจำนวน 142.41 ล้านคน เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา 3.35 % ก่อเกิดรายได้ 837.15 พันล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา 7.58 % และเมืองท่องเที่ยวรองจำนวน 21.83 ล้านคนเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา 4.90 % ก่อเกิดรายได้ 231.05

พันล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา 9.38 % จากสถิตินักท่องเที่ยวมีการกระจายตัวสู่การท่องเที่ยวเมืองรองเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้เมืองรองสามารถสร้างการเติบโตจากรายได้การท่องเที่ยว การจัดการกิจกรรมท่องเที่ยวและการสร้างความแตกต่าง มีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวเมืองรองจึงควรได้รับการสนับสนุนในด้านการจัดการกิจกรรมเพื่อดึงดูดผู้เยี่ยมเยือน และกระตุ้นให้เกิดรายจ่ายเข้าสู่ประเทศในภาพรวม (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือการพัฒนาชุมชนอย่างหนึ่งที่สามารถสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชนกับผู้ที่มาเยือน ทั้งยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนา และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว สร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน (วีระพล, 2559) ลักษณะการท่องเที่ยวที่กล่าวมานี้ เรียกว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism : CBT) ปัจจุบันได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย เป็นแนวทางการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการท่องเที่ยวเพื่อประโยชน์ต่อชุมชนมีกิจกรรมที่หลากหลายที่มุ่งเน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ และความผูกพันระหว่างเจ้าบ้านและผู้มาเยือนผ่านกิจกรรมมีส่วนร่วมของกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน นำไปสู่การเรียนรู้และเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงรากเหง้าของชุมชนนั้นๆ อย่างยั่งยืน และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สร้างความสมดุลระหว่างทรัพยากรการท่องเที่ยว สังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชนรวมถึงสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับสมาชิกในชุมชน และก่อให้เกิดการเรียนรู้ประสบการณ์ที่มีคุณค่ากับผู้มาเยือน การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครพนม, 2562)

การวางแผนโครงสร้างการจัดการโดยชุมชนให้มีประสิทธิภาพ ก่อเกิดความยั่งยืนเป็นสิ่งจำเป็นชุมชนจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ถึงสภาพการณ์ของชุมชนของตนเองเพื่อค้นหาอัตลักษณ์และสิ่งที่มีอยู่ของชุมชนเพื่อนำไปสู่การวางแผนการพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นประกอบด้วย การวางแผน การจัดการองค์การ การนำการประสานงาน และการควบคุม โดยทุกๆ กระบวนการเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนในการร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมพัฒนา ร่วมลงมือปฏิบัติร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ มีส่วนร่วม และประเมินผลโดยชุมชนมีส่วนร่วมบริหารจัดการ

จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นหนึ่งในจังหวัดท่องเที่ยวเมืองรองที่มีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเป็นอย่างมาก เป็นเมืองรองที่มีศักยภาพในการสร้างการเติบโตของรายได้จากการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านคลองเป็ง หมู่ที่ 2 ตำบลบางนางลี่ อำเภอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นหมู่บ้านที่มีความพร้อมและศักยภาพในการพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน ที่มีความพร้อมในการกำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของในการจัดการดูแล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือนผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพการณ์ของชุมชน และหาแนวทางให้การพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านคลองเป็ง หมู่ที่ 2 ตำบลบางนางลี่ อำเภอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ในการเตรียมการและพร้อมรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวโดยชุมชน ของจังหวัดสมุทรสงครามซึ่งเป็นเมืองท่องเที่ยวรองที่มีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์ในวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงสภาพการณ์ของบ้านคลองเป็ง หมู่ที่ 2 ตำบลบางนางลี่ อำเภอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านคลองเป็ง หมู่ที่ 2 ตำบลบางนางลี่ อำเภอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ประโยชน์ของการวิจัย

ทราบถึงสภาพการณ์ของบ้านคลองเป็ง หมู่ที่ 2 ตำบลบางนางลี่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม และวางแผนทางการพัฒนาหมู่บ้านในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับการส่งเสริมและพัฒนาการเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวโดยชุมชนในอนาคต

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism : CBT) หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม มีการกำหนดการดำเนินงานและทิศทางการท่องเที่ยวโดยคนในชุมชน มุ่งเน้นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อชุมชน โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของ มีสิทธิการจัดการดูแล และเกิดการเรียนรู้แก่ผู้ที่มาท่องเที่ยวในชุมชน (พจนานา สนวนศรี และ สมภพ ยี่จ่อหอ, 2556) ทั้งนี้การที่จะให้ชุมชนดำเนินการท่องเที่ยวตามหลักการดังกล่าวข้างต้น จำเป็นต้องเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว และจำเป็นต้องมีกระตุ้นให้คนในสังคม เห็นถึงความสำคัญและมีความต้องการที่จะเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน กับผู้มาเยือน นอกจากนี้ความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของชุมชน ให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี และสิ่งแวดล้อมได้รับการอนุรักษ์ รวมถึงดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตอันดีงามของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืน (ณัฐพัชร มณีโรจน์, 2560)

โดยเริ่มต้นมาจากการที่ชุมชนเห็นถึงความสำคัญและร่วมแรงร่วมใจ ในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน โดยคนในชุมชน และเข้าใจในหลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเรื่องของการรับรู้ว่าคุณชุมชนนั้นเป็นเจ้าของมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ทั้งยังช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต ก่อเกิดความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม เอกสิทธิ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น และมีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชนทั้งนี้การท่องเที่ยวโดยชุมชน หากไม่ได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนจะส่งผลต่อความยั่งยืน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา ในการศึกษาครั้งนี้มีขอบเขตเนื้อหาในการศึกษาสภาพการณ์ของหมู่บ้านเกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหา/อุปสรรค ของหมู่บ้าน และกำหนดขั้นตอน รวมถึงการวางแผนและพัฒนาในด้านต่างๆ ของบ้านคลองเป็ง หมู่ที่ 2 ตำบลบางนางลี่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน

2. ขอบเขตการวิจัยด้านกลุ่มตัวอย่างการศึกษาครั้งนี้ผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) คือ กลุ่มผู้นำชุมชนที่เป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนชุมชนของบ้านคลองเป็ง หมู่ที่ 2 ตำบลบางนางลี่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม และสามารถให้ข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมชุมชนเพื่อพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านคลองเป็ง จำนวน 10 คน

3. ขอบเขตการวิจัยด้านระยะเวลาการศึกษาครั้งนี้มีระยะเวลาในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม ระหว่างวันที่ 15 เมษายน ถึง 31 พฤษภาคม 2562

4. ขอบเขตการวิจัยด้านพื้นที่ การศึกษาครั้งนี้ดำเนินการในพื้นที่บ้านคลองเป็ง หมู่ที่ 2 ตำบลบางนางลี่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative Research) ใช้วิธีการจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยมีผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ (Key Informants) จากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 10 คน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 2 คน กรรมการหมู่บ้าน จำนวน 4 คน ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน (ผู้นำอช.) จำนวน 2 คน และนักวิชาการพัฒนาชุมชน (พัฒนากร) จำนวน 1 คน เนื่องจากเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหมู่บ้าน และมีความคล้ายคลึงกัน (Homogeneous) สามารถให้ข้อมูลในเรื่องที่สนทนาได้เป็นอย่างดี ใช้ระยะเวลาประมาณ 2 ชั่วโมง โดยเรียงเรียงแนวคำถามในการวิจัยที่สร้างจากวัตถุประสงค์ ด้วยคำถามปลายเปิด ซึ่งมีผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ทำหน้าที่ยกประเด็นขึ้นมา เพื่อให้สมาชิกในกลุ่ม แสดงความคิดเห็น และทัศนคติ ตามประสบการณ์ของพวกเขา โดยมีการเตรียมคำถาม (Guideline) สำหรับกลุ่มผู้นำชุมชน มีผู้ช่วยดำเนินการ และมีผู้จดบันทึก (Note Taker) ที่จะช่วยผู้ดำเนินการรายงานในการตรวจสอบหัวข้อสำคัญที่ขาดหายไป บันทึกเสียงการสนทนา และจดบันทึกประเด็นที่สำคัญจากการสนทนากลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวผู้วิจัยเป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพที่สำคัญจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความไวทางทฤษฎี (Theoretical Sensitivity) และมีความรู้ในเรื่องที่จะศึกษา จากภูมิความรู้ การศึกษาเอกสารหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพการณ์และแนวทางทางการพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน สำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ด้วยตนเอง
2. เครื่องบันทึกเสียงและกล้องถ่ายรูป ผู้วิจัยเลือกใช้เครื่องบันทึกเสียงแบบพกพาและโทรศัพท์มือถือในการทำการบันทึกเสียงและผู้จดบันทึก ใช้สมุดบันทึกและปากกาในการจดบันทึกการสนทนากลุ่ม
3. แนวคำถามสำหรับการสนทนา (Guidelines) ผู้วิจัยใช้แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม (Guideline) เป็นแนวคำถามปลายเปิด แบบไม่มีโครงสร้างที่เข้มงวด

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือในการวิจัย

เพื่อให้ข้อมูลมีความเที่ยงตรง น่าเชื่อถือ และป้องกันความผิดพลาด ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อเป็นการตรวจสอบการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลักระหว่างการเก็บข้อมูล สำหรับการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เพื่อยืนยันว่าข้อมูลที่ได้นั้นถูกต้องหรือไม่ โดยได้ทำการหาผู้ช่วยผู้วิจัยเพิ่มอีก 2 คน ไปตรวจสอบข้อมูลกับผู้นำท้องที่/ท้องถิ่น และหน่วยงานราชการในท้องที่รายอื่นเพิ่มเติม ถึงสภาพการณ์โดยทั่วไปของหมู่บ้านคลองเป้ง และข้อมูลของหมู่บ้านที่เป็นประโยชน์ ในการพัฒนาหมู่บ้านสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น ผู้นำองค์กรสตรี กลุ่ม OTOP เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้นการตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) ผู้วิจัยได้ทำการเปลี่ยนตัวผู้สังเกตแทนที่จะใช้ผู้วิจัยคนเดียวกันสังเกตโดยตลอดการตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) ใช้แนวคิดทฤษฎีที่ต่างไปจากเดิมทำให้การตีความข้อมูลแตกต่างจากเดิมเกิดมุมมองใหม่ๆ และการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) ใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถาม พร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบอื่นๆ ด้วยจนกระทั่งข้อมูลไม่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมหรือถึงจุดอิ่มตัวของข้อมูล (Data Saturation) และได้ข้อสรุป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยทำการถอดเทปการบันทึกเสียงออกมาเป็นบทสนทนาอย่างละเอียดเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและไม่ใส่ความคิดเห็นของตนเองลงไปด้วย จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูล โดยการตีความหมายในรูปของการวิเคราะห์เนื้อหา โดยการวิเคราะห์ร่วมกันหลายๆ คนเพื่อเป็นการอภิปรายร่วมกัน ถ้ามีความเห็นไม่ตรงกันควรกลับไปฟังรายละเอียดจากเทปใหม่ แล้วกลับมาอภิปรายด้วยกันอีก

จริยธรรมการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดทีมผู้วิจัยทั้งหมด 3 คน คือ ผู้ดำเนินรายการ (Moderator) ผู้จดบันทึก (Note Taker) และผู้ช่วยดำเนินการ โดยผู้วิจัยทำหน้าที่สื่อเชิญและชี้แจงข้อตกลงของการจัดทำวิจัยอย่างละเอียดก่อนการเริ่มต้นทำการวิจัย โดยเป็นผู้วางประเด็นคำถาม และ Guideline ในการตั้งคำถามที่สร้างจากวัตถุประสงค์ รวมถึงดำเนินการจัดประชุมทีมงานก่อนทำการสนทนากลุ่ม สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้

สรุปผลการวิจัย

สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน

บ้านคลองเป็งเป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก มีขนาดประมาณ 400 ไร่ เป็นที่ราบลุ่มมีลำประโดงล้อมรอบทั่วพื้นที่ มีคลองบางแคะและคลองเป็ง เป็นคลองสายหลัก ทำให้เหมาะสมในการทำการเกษตร เนื่องจากมีความชุ่มชื้นอยู่เสมอ อากาศเย็นสบาย ฤดูหนาวไม่หนาวจัด มีจำนวนครัวเรือน 134 ครัวเรือน มีจำนวนประชากร 348 คน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2562) มีกลุ่มอาชีพต่างๆ ได้แก่ กลุ่มแปรรูปกล้วย กลุ่มขยะรีไซเคิล กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ กลุ่มขนมเบเกอรี่ และกลุ่มเกษตร เป็นต้น ภายในหมู่บ้านและมีบ้านพักบริการนักท่องเที่ยวที่มาเยือน ที่เพียงพอ มีปราชญ์ชาวบ้านด้านต่างๆ มากมาย เช่น ปราชญ์ด้านเกษตรอินทรีย์ ปราชญ์ด้านการทำวุ้นไทย ปราชญ์ด้านช่างไม้เรือนไทย และปราชญ์ด้านเครื่องมือการเกษตร เป็นต้น ผลผลิตส่วนใหญ่ของชุมชน คือ ส้มโอ สามารถผลิตได้มากถึง 5,574 ตันต่อปี และมีโครงสร้างพื้นฐานและป้ายบอกทางที่ชัดเจน

สภาพการณ์ของบ้านคลองเป็ง หมู่ที่ 2 ตำบลบางนางลี่ อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดสมุทรสงคราม

จากการศึกษาสภาพการณ์ของชุมชน เพื่อนำไปสู่การวางแนวทางการพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ทำให้สามารถวิเคราะห์ปัจจัยภายในโดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ในส่วนที่เป็น จุดแข็ง (Strengths) และ จุดอ่อน (Weaknesses) ของหมู่บ้านและการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก โดยการประเมินสภาพแวดล้อมชุมชนที่ไม่สามารถควบคุมหรือเปลี่ยนแปลงได้ โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ในส่วนที่เป็นโอกาส (Opportunities) หรือ อุปสรรค (Threats) ของชุมชน จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) สามารถสรุปข้อมูลได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพการณ์ (SWOT Analysis) ของบ้านคลองเป็ง หมู่ที่ 2 ตำบลบางนางลี่ อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
<p>1) ผู้นำชุมชนและกลุ่มองค์กรที่มีความเข้มแข็งโดยมี คณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข และกลุ่มกองทุนต่างๆ ที่มีความพร้อมในการสนับสนุนการขับเคลื่อนของหมู่บ้านในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน</p> <p>2) คนในชุมชนมีความรัก ความสามัคคี ความเสียสละและเอื้ออาทรต่อกัน</p> <p>3) มีแหล่งเรียนรู้การทำเกษตรและการแปรรูปที่ได้รับ ความนิยมและมีตลาดรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรทั้งปี</p> <p>4) มีพืชเศรษฐกิจที่หลากหลาย ได้แก่ ส้มโอ ลิ้นจี่ มะพร้าว และผักผลไม้ตามฤดูกาล</p> <p>5) มีนโยบายชุมชน กำหนดแผนงานต่างๆ ตลอดทั้งปี ที่มีความชัดเจนและดำเนินการจริงตามแผน ในที่ประชุมของหมู่บ้าน</p> <p>6) มีประเพณีวัฒนธรรมที่แสดงความเป็นอัตลักษณ์ของ คนในชุมชน</p> <p>7) ชุมชนสะอาดมีการจัดภูมิทัศน์อยู่เป็นประจำ ด้วยกิจกรรมลงแขกลงคลอง</p> <p>8) ใช้วิถีชีวิตพอเพียง ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจและมีศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ที่สามารถศึกษาดูงานได้อยู่ ภายในหมู่บ้าน</p> <p>9) มีแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ที่สามารถให้ความรู้และประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือน</p> <p>10) มีโครงสร้างพื้นฐาน ถนน และป้ายบอกทางที่ชัดเจน</p>	<p>1) สังคมผู้สูงอายุเกิดการขาดวัยแรงงาน</p> <p>2) ขาดวัยแรงงาน</p> <p>3) ขาดการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าในเรื่องการแปรรูปสินค้าทางการเกษตร</p>

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพการณ์ (SWOT Analysis) ของบ้านคลองเป็ง หมู่ที่ 2 ตำบลบางนางลี่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ปัญหาและโอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
1) มีภาคีเครือข่ายภายนอก ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ให้การสนับสนุน ในด้านการส่งเสริมอาชีพ การส่งเสริมโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมด้านการเกษตรและการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ 2) นโยบายการส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3) อยู่ใกล้แหล่งชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีทำให้เป็นเส้นทางผ่านมีนักท่องเที่ยวเข้ามาแวะซื้อผลไม้ในพื้นที่ 4) รัฐบาลมีนโยบายในการสนับสนุนเงินทุนให้กับหมู่บ้านในรูปของกองทุนต่างๆ เช่น กองทุนหมู่บ้านกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีฯ มีการส่งเสริมกลุ่มออมทรัพย์และศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ส่งผลให้คนในชุมชนมีโอกาสเข้าถึงแหล่งทุนมากขึ้น 5) การสื่อสารไร้พรมแดนทำให้คนในชุมชนมีโอกาสเรียนสูงขึ้นมีความรู้มากขึ้น 6) ยุคเทคโนโลยีและการสื่อสาร ทำให้คนเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ง่ายขึ้นและสามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองได้ง่ายดาย เป็นโอกาสที่จะได้นำความรู้มาประกอบอาชีพ	1) การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองทำให้การพัฒนาไม่แน่นอนและขาดความต่อเนื่อง 2) ราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำไม่คงที่ 3) คู่แข่งทางการตลาดด้านการเกษตรสูง 4) การเดินทางภายในหมู่บ้านมีความสะดวกเหมาะแก่การขับรถมาท่องเที่ยว แต่การเดินทางโดยรถโดยสารยังไม่สะดวก เนื่องจากการบริการรถสาธารณะยังไม่เข้าถึง 5) ขาดการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ 6) ขาดแคลนการส่งเสริม และให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวจากหน่วยงานภายนอก

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน : จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในของชุมชนทำให้ทราบถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของหมู่บ้าน โดยสามารถนำปัจจัยเหล่านั้น มาวางแผนในการพัฒนาการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน เริ่มจากการนำจุดแข็งที่ได้จากการวิเคราะห์มาพัฒนาเป็นจุดขายของหมู่บ้าน และนำจุดอ่อนมาวางแผนแก้ไขให้ดีขึ้นจากการวิเคราะห์พบว่า บ้านคลองเป็งมีความโดดเด่นในเรื่องของการเป็นแหล่งเรียนรู้ในด้านต่างๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหมู่บ้านที่มีขนาดเล็ก และมีเสน่ห์น่าค้นหา มีสวนผลไม้ ที่ดึงดูดให้คนเข้ามาเที่ยวในชุมชน และมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว จุดขายของหมู่บ้านที่ทำให้บ้านคลองเป็งมีความพร้อมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ มีภาคีเครือข่ายภายนอก ทั้งหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัดให้การสนับสนุน ในด้านการส่งเสริมอาชีพ การส่งเสริมโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมด้านการเกษตรและการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ ได้แก่ กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี กองทุนหมู่บ้าน โดยมีการกำหนดนโยบายชุมชนและแผนงาน คนในชุมชนมีความรัก ความสามัคคี ความเสียสละ เอื้ออาทรและช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน ชุมชนมีความหลากหลายของผลิตภัณฑ์และพืชเศรษฐกิจ มีประเพณีวัฒนธรรม ใช้วิถีชีวิตพอเพียงตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการจัดภูมิทัศน์และจัดการชุมชนให้มีสะอาด โดยมีการจัดกิจกรรม ลงแขก ลงคลอง

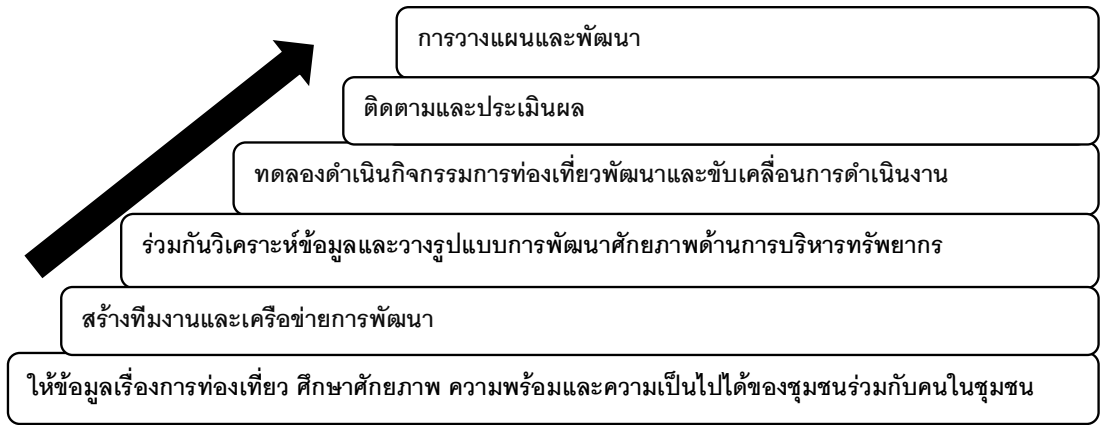
เป็นประจำทุกเดือน ทั้งยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร โครงสร้างพื้นฐาน ถนน และป้ายที่ชัดเจน ที่พร้อมรับในการพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนหากนำจุดเด่นส่วนนี้มาพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่างๆ เช่น โลกโซเชียล เว็บไซต์ ทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้น สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้และจะยังสามารถแก้ปัญหาจุดอ่อนเรื่องสังคมผู้สูงอายุ เนื่องจากช่วยดึงดูดให้ลูกหลานที่ออกไปทำงานภายนอกหมู่บ้าน เลือกลูกกลับมาทำงานยังบ้านเกิด เกิดวัยแรงงานที่มากขึ้น ช่วยกันผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลาย รวมถึงวางแผนสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้พอเพียงเกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนตามมา

3

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก : จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกทำให้ทราบถึงโอกาสและอุปสรรคของหมู่บ้านในการพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งชุมชนสามารถนำปัจจัยเหล่านั้น มาวางแผนโดยการนำโอกาสที่ได้จากการวิเคราะห์มาเป็นข้อมูลในการวางแผนทางการพัฒนาพบว่า สำหรับโอกาสที่บ้านคลองเป็งได้รับมีด้วยกันหลายด้านในปัจจุบันรัฐบาลมีนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมากมาย เช่น โครงการนโยบาย OTOP นวัตกรรม โครงการสนับสนุนหมู่บ้านท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งบ้านคลองเป็งเป็นชุมชนที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกมากมาย ด้านเงินทุนให้กับหมู่บ้านในรูปแบบของกองทุนต่างๆ เช่น กองทุนหมู่บ้านกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีมีการส่งเสริมกลุ่มออมทรัพย์และศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ส่งผลให้คนในชุมชนมีโอกาสเข้าถึงแหล่งทุนมากขึ้น ทั้งยังหมู่บ้านเชื่อมโยงจากหมู่บ้านชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม (หมู่ที่ 4 ตำบลบางนางลี่) ทำให้เป็นเส้นทางผ่านของนักท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวเข้ามาแวะซื้อสินค้าจากการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและผลผลิตทางการเกษตร รวมถึงผลิตภัณฑ์ชุมชนได้ในพื้นที่ก่อเกิดความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ พื้นที่ที่มีการพัฒนาในเรื่องของเทคโนโลยีและการสื่อสารทำให้คนเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ง่ายขึ้น และสามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองได้ง่ายดายเป็นโอกาสที่จะได้นำความรู้มาประกอบอาชีพรวมถึงการสื่อสารไร้พรมแดนทำให้คนในชุมชนมีโอกาสเรียนสูงขึ้นมีความรู้มากขึ้น และยังสามารถนำเอาอุปสรรคที่ได้จากการหาฉันทามติที่เกิดขึ้นกับชุมชนจากการวิเคราะห์ทั้งในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ที่ส่งผลให้การพัฒนาเกิดความไม่ต่อเนื่องต้นทุนการผลิตสูง มีคู่แข่งทางการตลาดที่สูง ขาดแคลนผู้ที่มีความรู้ด้านการท่องเที่ยว การโฆษณา และประชาสัมพันธ์ หรือแม้แต่ในเรื่องของการเดินทาง (รถโดยสารเข้าไม่ถึง) มาวางแผนทางเพื่อปรับปรุงและแก้ไขปัญหาอย่างตรงจุด โดยการขอรับคำปรึกษาและสนับสนุน จากหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อให้หมู่บ้านสามารถเดินตามแนวทางที่กำหนดไว้ได้

แนวทางการพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากการวิเคราะห์สภาพการณ์ของหมู่บ้าน (SWOT Analysis) ด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ของผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ (Key Informant) ทำให้ชุมชนสามารถรู้ถึงศักยภาพของตน ในด้านต่างๆ เพื่อเป็นการประเมินสถานการณ์ และวิเคราะห์ถึงจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน โอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจนผลกระทบต่อชุมชนมากน้อยเพียงใดเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้าน จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ของผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ (Key Informant) ลงความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า การวางแผนทางการพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านคลองเป็ง หมู่ที่ 2 ตำบลบางนางลี่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม จำเป็นต้องมีขั้นตอนในการขับเคลื่อน 6 ขั้นตอน จากการหาฉันทามติ ด้วยการสนทนากลุ่ม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน

1) ให้ข้อมูลเรื่องการท่องเที่ยว ศึกษาศักยภาพ ความพร้อมและความเป็นไปได้ของชุมชนร่วมกับคนในชุมชน

เริ่มต้นจากผู้ใหญ่บ้านทำการนัดหมายจัดเวทีประชาคมเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับด้านการท่องเที่ยวและร่วมกันระดมความคิดจากคณะกรรมการหมู่บ้าน คนในชุมชน รวมถึงเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องของการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อวิเคราะห์และลงความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมและความเป็นไปได้ของหมู่บ้านเกี่ยวกับสภาพทางกายภาพของพื้นที่ การจัดทำเส้นทางเชื่อมโยงภายในหมู่บ้าน และภายนอกหมู่บ้าน การค้นหาอัตลักษณ์ของชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และภูมิปัญญาของชุมชน ทรัพยากรการท่องเที่ยวต่างๆ ที่มีอยู่ของหมู่บ้าน ที่พัก รีสอร์ทโฮมสเตย์ รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวก และนำข้อมูลที่ได้ไปประเมินผลชุมชนในเบื้องต้นว่ามีความพร้อมและความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และจดบันทึกไว้ในรายงานการประชุมของหมู่บ้านผู้ให้ข้อมูลลงความเห็นว่าบ้านคลองเป็งมีศักยภาพมากมายในหลายมิติ ขั้นตอนนี้จึงมีความจำเป็นและสมควรอย่างยิ่งที่จะเป็นขั้นตอนแรกในการวางแผนทางการพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อไป โดยคนในชุมชน และเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างแท้จริง

2) สร้างทีมงานและเครือข่ายการพัฒนา

ผู้ใหญ่บ้านนัดหมายจัดเวทีประชาคม โดยทำการพูดคุยและนำเสนอถึงข้อมูลความพร้อมและความเป็นไปได้ของชุมชนที่แสดงถึงศักยภาพของชุมชนในหลายมิติ ที่นำไปสู่ความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่ได้จากการศึกษาความพร้อมและความเป็นไปได้ของชุมชน แก่ที่ประชุมโดยผู้เข้าร่วมประชุมซึ่งประกอบไปด้วย คณะกรรมการหมู่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน คนในชุมชน รวมถึงเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องของการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อร่วมกันลงความคิดเห็นในการดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารหมู่บ้านท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อขับเคลื่อนงานและประสานงานกับภาคีเครือข่ายภายในหมู่บ้าน ระหว่างหมู่บ้านและภายนอกหมู่บ้าน โดยมีเจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐและเอกชน ร่วมประชุมรับทราบการดำเนินงาน เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน จากข้อมูลที่ได้มาพบเห็นว่าควรมีการวางแผนเพื่อจัดตั้งคณะกรรมการบริหารหมู่บ้านด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อขับเคลื่อนการ

ดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งสิ้น 9 ตำแหน่ง คือ ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก ประชาสัมพันธ์ การตลาด และคณะกรรมการเนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่มีขนาดเล็กและง่ายต่อการนัดประชุมเพื่อขับเคลื่อน มีหน้าที่บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ตรวจสอบ กำกับ ดูแล จัดสรรผลประโยชน์ของที่ได้มาออกประกาศ ระเบียบหรือข้อบังคับ เกี่ยวกับการบริหารแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนจัดหาทุนจากแหล่งทุนภายนอกเพื่อใช้ในพัฒนาหมู่บ้านเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน จัดทำบัญชีของชุมชน ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดสำรวจ และจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มอาชีพ กลุ่มผู้ผลิต/ผู้ประกอบการที่ผลิตสินค้า OTOP สินค้าที่ระลึก ระดับครัวเรือน และวิสาหกิจชุมชน ในเขตพื้นที่หมู่บ้าน ติดตาม และประเมินผลการดำเนินการของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน และรายงานผลการดำเนินการปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของชุมชน ให้คณะกรรมการทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ตลอดจนรายงานเรื่องดังกล่าวให้คนในชุมชน ตลอดจนผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียทราบ

3) ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลและวางรูปแบบการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารทรัพยากร

ขั้นตอนนั้นนับว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการดำเนินงาน หลังจากที่คนในชุมชนทราบถึงศักยภาพของชุมชนและทำการสร้างทีมงานเพื่อขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบแล้ว ต่อมาก็จะร่วมกันวางแผนกำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพ วางรูปแบบการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการทรัพยากรร่วมกันเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของการท่องเที่ยว โดยการวางยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ในการท่องเที่ยว ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญลงความเห็นในทิศทางเดียวกันว่าจำเป็นต้องมีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาหมู่บ้านและด้านการท่องเที่ยว มีการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน เพื่อวางกลยุทธ์การพัฒนาในด้านต่างๆ ทั้งผลิตภัณฑ์ สินค้า ของที่ระลึกให้สามารถเป็นสินค้า OTOP ที่ได้มีมาตรฐานและเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวด้านการสนับสนุนการท่องเที่ยวการบริการกิจกรรมการท่องเที่ยวและด้านการตลาดและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและมีความคิดเห็นตรงกันว่าบ้านคลองเป็งยังขาดการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบจำเป็นที่จะต้องขอคำปรึกษาจากหน่วยงานภาครัฐต่างๆ เช่น อบต.บางนางลี่ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ เกษตรอำเภอ กศน. วัฒนธรรม การท่องเที่ยวและกีฬา เพื่อเป็นที่เล็งในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนของหมู่บ้าน โดยเริ่มจากการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้นขีดชูอัตลักษณ์ของชุมชนให้เป็นที่น่าสนใจและเป็นยอมรับสำหรับบ้านคลองเป็งจะมีอัตลักษณ์การทำว้าวไทยโดยปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีความเก่าแก่มากอย่างช้านานช่วยส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ที่น่าสนใจและดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ค้นหากิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เช่น การจัดทำศูนย์เรียนรู้ของชุมชน ปันจักรยาน การทำปุ๋ยหมักการปลูกพืชสวนครัว เป็นต้น สามารถสร้างการรับรู้ ความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันทั้งยังเป็นการสร้างจิตสำนึกเรื่องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม การเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้วยชุมชนเป็นสิ่งที่ดีสำหรับหมู่บ้าน ทำให้หมู่บ้านเกิดการรวมพลังสร้างความสามัคคีอย่างมีจุดหมายมากยิ่งขึ้นโดยร่วมกันปรับปรุงภูมิทัศน์ สิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย ร่วมรักษา และร่วมดูแลอย่างเป็นรูปธรรม มีการตั้งกฎและกติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว เนื่องจากหากไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้จะทำให้ทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ของหมู่บ้านเกิดการเสื่อมโทรม โดยนักท่องเที่ยว สำหรับการจัดทำโปรแกรมเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้น ภายในหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านที่มีถนนเชื่อมต่อกันได้รอบๆ หมู่บ้าน สามารถจัดเป็นเส้นทางปั่นจักรยานเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตจากฐานการเรียนรู้ต่างๆ ของหมู่บ้านได้ เรื่องของคนก็เป็นสิ่งจำเป็นควรมีการฝึกอบรมและพัฒนาบุคคลากรด้านการท่องเที่ยวในชุมชน ด้านการจัดโปรแกรมการส่งเสริมการตลาดด้านมัลติเทศน์ และด้านการประชาสัมพันธ์ ให้กับคนในชุมชน เนื่องจากการ

ประชาสัมพันธ์เป็นสิ่งสำคัญมากในการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้คนเข้ามาเที่ยวในหมู่บ้านของเรา จึงจำเป็นต้องมีการสอนและฝึกอบรม การประชาสัมพันธ์เพื่อช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีให้กับหมู่บ้าน และสิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้คือ การส่งเสริมด้านการเป็นเจ้าภาพที่ดี เนื่องจากหมู่บ้านยังไม่เคยมีการจัดการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการเข้ามาเยี่ยมเยียนจากคนภายนอก จึงควรให้ความสำคัญกับการอบรมด้านการเป็นเจ้าภาพที่ดีและเสริมสร้างในด้านผลิตภัณฑ์ให้มีสินค้าเด่นที่มีความเป็นอัตลักษณ์ เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวสนใจที่จะเข้ามาเที่ยวที่บ้านคลองเป็งแห่งนี้

4) ทดลองดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวพัฒนาและขับเคลื่อนการดำเนินงาน

ผู้ให้ข้อมูลหลักพูดคุยแลกเปลี่ยนถึงการขับเคลื่อนงาน โดยคิดเห็นตรงกันว่าทำอย่างไร เราถึงทราบว่าหมู่บ้านคลองเป็งมีการวางแผนทิศทางเพียงพอสำหรับการสร้างความพึงพอใจและความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว โดยเสนอถึงการจัดกิจกรรมทดลองการดำเนินการท่องเที่ยว จากการพบเห็นการทดลองการท่องเที่ยวจากชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีที่บ้านคลองกลาง อำเภอเมืองฯ ที่มีการนำนักท่องเที่ยวและผู้สนใจเดินทางท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน โดยจัดกิจกรรมอย่างครบถ้วนและพร้อมที่จะรับนักท่องเที่ยวจากภายนอกเข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้าน จึงเกิดแนวความคิดการจัดกิจกรรมการทดลองการท่องเที่ยว โดยต้องการที่จะเชิญหน่วยงานราชการ หมู่บ้านชุมชนท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จ และผู้สนใจมาทดลองกิจกรรมการท่องเที่ยวและเมื่อทดลองกิจกรรมการท่องเที่ยวครบแล้วจะทำการถอดบทเรียนและเปลี่ยนเรียนรู้สะท้อนผลของการจัดการท่องเที่ยวในมิติต่างๆ เช่น ทรัพยากรการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว การต้อนรับของเจ้าภาพ การบริการ สิ่งอำนวยความสะดวก การเข้าถึง การติดต่อประสานงานการท่องเที่ยว ผู้ถ่ายทอดความรู้ในกิจกรรมการท่องเที่ยวและคุณค่าในการเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนและทำการบันทึกไว้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำมาวางแผนและพัฒนาหลังจากนั้นก็นำเสนอแนะจากการถอดบทเรียนและเปลี่ยนเรียนรู้ มาพัฒนาในส่วนที่ต้องปรับปรุงแก้ไข เพื่อเตรียมความพร้อมในการเปิดบริการอย่างเป็นทางการ

5) ติดตามและประเมินผล

ผู้ให้ข้อมูลหลักแสดงความคิดเห็นว่าหลังจากที่ดำเนินการทดลองดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวพัฒนาและขับเคลื่อนการดำเนินงานแล้ว ทางชุมชนควรจะทำ การเปิดบริการอย่างเป็นทางการให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาท่องเที่ยวจริง ซึ่งหลักจากที่มีการให้บริการการท่องเที่ยวไปสักระยะหนึ่ง จะต้องมีการ ขั้นตอนการติดตามและประเมินผลโดยคณะกรรมการ คนในชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องของการท่องเที่ยวโดยชุมชนซึ่งเป็นกิจกรรมที่จะต้องทำอยู่ตลอดเวลาและต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวของชุมชนเริ่มจากการประเมินและสรุปผลการดำเนินงานการให้บริการการท่องเที่ยวหลังการเสร็จกิจกรรมการท่องเที่ยวของทุกๆ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว อาจจะใช้วิธีการที่แตกต่างกันไป เช่น การสัมภาษณ์ การพูดคุยแบบมีส่วนร่วม หรือการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและนำผลการติดตามและประเมินผลที่ได้มาพัฒนาในครั้งต่อไปรวมถึงการประเมินผลภาพรวมการท่องเที่ยว เช่น ทรัพยากรการท่องเที่ยว การบริหารการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยวในภาพรวมโดยสมควรทำการประเมินผลการดำเนินงานทุก ๆ 6 เดือน เพื่อตรวจสอบดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวพัฒนาและขับเคลื่อนการดำเนินงานและนำผลที่ได้ไปพัฒนาการท่องเที่ยวทุกๆ มิติ เพื่อให้การท่องเที่ยวมีความพร้อมเป็นแหล่งสร้างการเรียนรู้ และประสบการณ์ที่มีคุณค่าและก่อให้เกิดความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวทั้งยังเป็นการทำให้ชุมชนเกิดความร่วมมือร่วมใจในการขับเคลื่อนและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่ทำให้การขับเคลื่อนหมู่บ้านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน

6) การวางแผนและพัฒนา

เมื่อติดตามและประเมินผลเสร็จสิ้น ชุมชนนำข้อเสนอแนะจากการทดลองดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวมาพัฒนาชุมชน เพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสมบูรณ์ ด้วยการวางแผนและพัฒนา 4 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 การพัฒนาด้านเศรษฐกิจสร้างรายได้ กระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่น สร้างงานในท้องถิ่น ได้แก่ การฝึกอาชีพ การรวมกลุ่มอาชีพ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจและสร้างงานสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน

ด้านที่ 2 การพัฒนาด้านสังคมฟื้นฟูวิถีชีวิต สร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางสังคมผ่านกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน ได้แก่ การฝึกทักษะให้มีความเป็นมืออาชีพ ให้มีจิตใจ ใฝ่บริการ และการเป็นเจ้าของภาพที่ดี การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การสร้างเครือข่ายระหว่างหมู่บ้าน และภายนอกหมู่บ้าน เป็นต้น

ด้านที่ 3 การพัฒนาด้านวัฒนธรรมฟื้นฟูวัฒนธรรม ประเพณี เพื่อเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างหนึ่ง ได้แก่ การสืบทอดวัฒนธรรม การค้นหาอัตลักษณ์ของชุมชน เพื่อนำมาเป็นจุดดึงดูด สร้างความน่าสนใจให้กับชุมชน

ด้านที่ 4 การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ดีเพื่อเป็นทรัพยากรท่องเที่ยว และเป็นการสร้างแรงจูงใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ได้แก่ การปรับปรุงภูมิทัศน์ การจัดการร่วมออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน การจัดการขยะชุมชน การจัดการมลพิษต่างๆ (น้ำ อากาศ และเสียง) การใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การสร้างฐานการเรียนรู้ เป็นต้น

การอภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง สภาพการณ์และแนวทางการพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาบ้านคลองเป็ง หมู่ที่ 2 ตำบลบางนางลี่ อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น พบว่า การดำเนินการพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการศึกษาถึงองค์ประกอบรวมถึงแนวทางในการที่จะพัฒนาหมู่บ้านให้ไปถึงการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งนี้ Dickman (1996) กล่าวว่า องค์ประกอบของการท่องเที่ยวประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ สิ่งดึงดูดใจ การเข้าถึง กิจกรรมการท่องเที่ยว ที่พักแรม และสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับงานวิจัยนี้เริ่มต้นจากนำมาประเมินผลเบื้องต้น ที่คำนึงถึงความเป็นไปได้ การค้นหาทุนชุมชนโดยการศึกษาถึงสภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของชุมชน นำมาซึ่งสภาพการณ์ของหมู่บ้าน (SWOT Analysis) ทำให้ชุมชนสามารถรู้ถึงศักยภาพของตน เพื่อเป็นการประเมินสถานการณ์ และวิเคราะห์ถึงจุดแข็งและจุดอ่อน จากสภาพแวดล้อมภายใน โอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจนผลกระทบต่อชุมชนและกำหนดแนวทางการพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งนี้การวางแผนกระบวนการดำเนินงานที่ชัดเจนและเป็นระบบ ในการวางแผนการพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตามบริบทของหมู่บ้านสอดคล้องกับ งานวิจัยของ พงณา สนวนศรี (2546) กล่าวว่า การเตรียมความพร้อมชุมชน มีแนวทางการดำเนินงานทั้งสิ้น 10 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว 2) สร้างการมีส่วนร่วม 3) ศึกษาชุมชนร่วมกับชาวบ้าน 4) วิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน 5) การร่วมกันพัฒนาศักยภาพและแก้ไขจุดอ่อน 6) วางรูปแบบการบริหารจัดการ 7) ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้รับรู้และช่วยให้ข้อมูลแก่ผู้ที่สนใจ 8) ทดลองดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว 9) ประเมินผลและ 10) พัฒนานโยบาย สำหรับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น เมื่อมองถึงปลายทางของการพัฒนาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนจำเป็นต้องคำนึงถึงความยั่งยืน

ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่ 1 การพัฒนาด้านเศรษฐกิจสร้างรายได้ กระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่น สร้างงานในท้องถิ่น ได้แก่ การฝึกอาชีพ การรวมกลุ่ม และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจและสร้างงานสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ด้านที่ 2 การพัฒนาด้านสังคมฟื้นฟูวิถีชีวิต สร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางสังคมผ่านกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน ได้แก่ การฝึกทักษะให้มีความเป็นมืออาชีพ ให้มีจิตใจ ใฝ่บริการ และการเป็นเจ้าภาพที่ดี การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การสร้างเครือข่ายระหว่างหมู่บ้าน และภายนอกหมู่บ้าน เป็นต้น ด้านที่ 3 การพัฒนาด้านวัฒนธรรมฟื้นฟูวัฒนธรรม ประเพณี เพื่อเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างหนึ่ง ได้แก่ การสืบทอดวัฒนธรรม การค้นหาอัตลักษณ์ของชุมชน เพื่อนำมาเป็นจุดดึงดูด สร้างความน่าสนใจให้กับชุมชน และด้านที่ 4 การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ดีเพื่อเป็นทรัพยากรท่องเที่ยว และเป็นการสร้างแรงจูงใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ได้แก่ การปรับปรุงภูมิทัศน์ การจัดการร่วมออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน การจัดการขยะชุมชน การจัดการมลพิษต่างๆ (น้ำ อากาศ และเสียง) การใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การสร้างฐานการเรียนรู้ เป็นต้น (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), 2562)

ทั้งนี้ยังต้องค้นหาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ชัดเจน ในการบริหารจัดการในระยะยาว พัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความพร้อมในการทำงานด้านการท่องเที่ยวและต้องช่วยกันรักษามาตรฐานการบริการของกลุ่มโฮมสเตย์ให้มีมาตรฐาน อัจฉรา ศรีลาชัย และ ภูเกริก บัวสอน (2561) การวางแผนแนวทางการพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมโดยคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นหลักในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจและรู้สึกเป็นเจ้าของทั้งยังเป็นภาระระดับคุณภาพชีวิตเกิดความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม โดยคงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวเกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่นและมีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชนที่มาจากการบริหารโดยการร่วมแรงร่วมใจของคนในชุมชนนั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

- 1) คนในชุมชนต้อง มีส่วนร่วมและเข้าใจรูปแบบการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนในทิศทางเดียวกัน และร่วมมือร่วมใจกันในการเป็นดำเนินงาน ตั้งแต่กระบวนการแรกจนถึงกระบวนการสุดท้าย เพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน สู่การวางแผนแนวทางการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของหมู่บ้าน
- 2) ชุมชนต้องไม่ดำเนินการในหมู่บ้านเพียงอย่างเดียวจะต้องมีการบูรณา การทำงานในทุกภาคส่วน ภายในหมู่บ้านระหว่างหมู่บ้าน ภายนอกหมู่บ้าน และหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดภาคีเครือข่ายในการทำงาน มีการแลกเปลี่ยนศึกษาดูงานในระหว่างพื้นที่ เพื่อเป็นการสานสัมพันธ์อันดีต่อกัน และเปลี่ยนและเรียนรู้ในด้านต่างๆ

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

- 1) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความหลากหลายของกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้านคลองเป็ง เพื่อวางแผนยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ในการดำเนินงานที่กว้างขึ้น
- 2) ควรมีการศึกษาข้อมูลด้านอื่นๆ โดยประยุกต์ใช้ข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น ข้อมูลจากการเก็บสถิติคนที่เดินทางเข้ามาในหมู่บ้าน สถิติการขายสินค้าผลผลิตทางการเกษตรเข้ามาร่วมในการกำหนดวางแผนยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ รวมถึงแผนการดำเนินงานอื่นๆที่เป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2562). *ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) และข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช2ค)*. (22 กรกฎาคม 2562) สืบค้นจาก <http://ebmn.cdd.go.th>.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). *ระบบสถิติท่องเที่ยวของประเทศไทย กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาระบบสถิติท่องเที่ยวของประเทศไทย*. (20 กรกฎาคม 2562) สืบค้นจาก https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=497.
- ณัฐพัชร์ มณีโรจน์. (2560). *การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. (28 กรกฎาคม 2562) สืบค้นจาก <https://www.tci-thaijo.org/index.php/jitt/article/view/113060>.
- พจนานา สวนศรี. (2546). *คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. กรุงเทพมหานคร : โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- พจนานา สวนศรี และ สมภพ ยี่จ่อหอ. (2556). *คู่มือมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. เชียงใหม่ : หจก.วนิดาการพิมพ์.
- วีระพล ทองมา. (2559). *การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism : CBT) สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในเขตที่ดินป่าไม้*. (20 กรกฎาคม 2562) สืบค้นจาก <http://www.dnp.go.th/fca16/file/i49xy4ghqzsh3j1.doc>.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครพนม. (2562). *ท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดนครพนม*. (22 กรกฎาคม 2562) สืบค้นจาก <http://nakhonphanom.cdd.go.th>.
- อัจฉรา ศรีลาชัย และ ภูเกริก บัวสอน. (2561). *แนวทางการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์*. บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, กรุงเทพฯ.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2562). *การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. (2 พฤษภาคม 2562). สืบค้นจาก <http://www.dasta.or.th/th/medias>
- Bello, F. G., Lovelock, B., & Carr, N. (2016). Enhancing community participation in tourism planning associated with protected areas in developing countries : Lessons from Malawi. *Tourism and Hospitality Research. Journal and hospitality Research*, 3(5), 407-423.
- Dickman, S. (1996). *Tourism : An Introductory Text, 2nd ed.*, Australia : Hodder Education.
- Lee, T. H. (2013). Influence analysis of community resident support for sustainable tourism development. *Tourism Management*, 34, 37-46.